

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres referanse

Vår referanse
19/122-1

Vår dato
18.06.2019

Høring - eventuell justering av publiseringsindikatoren i lys av Plan S

Vi viser til Kunnskapsdepartementets brev 13. mai 2019 vedrørende høring om eventuell justering av publiseringsindikatoren i lys av Plan S. Universitets- og høyskolerådet (UHR) takker for invitasjonen til høring.

UHRs styre legger til grunn at all offentlig finansiert forskning skal være åpent tilgjengelig og har gitt sin støtte til arbeidet med Plan S under den forutsetning at en implementering håndteres på en god måte og i nært samspill med fagmiljøene.

Publiseringsindikatoren og åpen tilgang

Styret har tidligere omtalt denne problemstillingen i tilknytning til UHRs høringssvar på Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang 26. oktober 2016. Den gang skrev styret følgende:

«Det nasjonale publiseringsutvalget (NPU) er oppnevnt med representanter fra UH-sektoren, instituttsektoren og helseforetakene. Utvalget har som mandat å følge opp og videreutvikle publiseringsindikatoren for de tre sektorene. Utvalget er i dialog med fagmiljøene i de tre sektorene og kan bidra til å gi legitimitet til eventuelle endringer i publiseringsindikatoren. UHR ser det derfor som naturlig at forslag til endringer av indikatoren behandles av utvalget.»

Styret er derfor glad for at Kunnskapsdepartementet har bedt UHR-Publisering om råd også denne gangen, før spørsmålet ble sendt på høring. Kunnskapsdepartementet var også invitert til styremøtet i UHR 1. mars 2019, hvor UHR-Publisering presenterte sitt råd for UHRs styre.

Publiseringsindikatoren og Plan S

Helseforetak, instituttsektor, UH-sektor og Forskningsrådet ser ut til å være enige om følgende vurdering fra Kunnskapsdepartementet:

«Publiseringsindikatoren – og ikke minst det apparatet som er bygd opp rundt den – har tjent norsk forskning godt. Vi har fått NPU og de nasjonale fagrådene som arenaer for å diskutere hva som er gode publiseringskanaler og hva som er god

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Vidar Røeggen
vidar.roeggen@uhr.no
Telefon +47 402 34 644

kvalitetssikring av forskning. Vi har Kanalregisteret ved Norsk senter for forskningsdata (NSD) blant annet som bolverk mot røvertidsskrifter, og ikke minst har vi fullstendig dokumentasjon av publiseringsaktiviteten i forskningsinformasjonssystemet Cristin. Dette apparatet må tas vare på og utnyttes i overgangen til åpen publisering.»

UHR er helt enig i denne vurderingen. Publiseringsindikatoren og apparatet rundt er utviklet gjennom UHR (Vekt på forskning, 2004) og har fått betydelig internasjonal oppmerksomhet. Land som Danmark og Finland har senere innført «The Norwegian Model» og varianter av modellen er også tatt i bruk i Flandern (Belgia) og Polen, og den brukes lokalt ved en rekke svenske universiteter og ved University College Dublin, Irlands største universitet. (Sivertsen, 2018).

Kunnskapsdepartementet presenterer tre alternativer for publiseringsindikatoren og ber om råd i forhold til hvilket alternativ som bør velges i lys av Plan S.

1. Fortsette med dagens indikator uendret

UHR-Publisering har i sitt råd til departementet argumentert for å fortsette med dagens indikator uendret. Dette er det ulike meninger om, også i UHR. UHR støtter imidlertid at fagrådene og apparatet rundt publiseringsindikatoren bør ha en strategisk rolle i overgangen til åpen publisering, ved at de kan engasjeres i arbeid med å identifisere hvilke kanaler det er viktigst for norske forskere å få åpnet opp og generelt bidra med en vurdering av kvaliteten på åpne kanaler for sitt respektive fagfelt. UHR tror at behovet for å involvere fagmiljøene øker ved overgangen til åpen publisering, særlig i lys av fremveksten av såkalte røvertidsskrifter.

UHR ønsker også å bemerke at situasjonen har endret seg fra tidspunktet da UHR-Publisering oversendte sitt råd til departementet. Norge har i mellomtiden oppnådd betydelig gjennomslag i forhandlinger med flere av de ledende forlagene. Samtidig utsetter den endelige veilederen for Plan S implementeringen av planen med ett år, slik at den nå gjelder for utlysninger fra og med 1. januar 2021. Vi er med andre ord i ferd med å lykkes i å vende de ledende tidsskriftene og har fått bedre tid til å fullføre de resterende. Foreløpige analyser viser at andelen kanaler på nivå 2 som oppfyller kravene i Plan S har økt fra 2,9 % til 25 % som resultat av avtalene med Elsevier og Wiley. Forskningsrådet og Unit bekrefter at disse avtalene vil oppfylle kravene i Plan S, og da legger UHR dette til grunn. Om det var en mulig målkonflikt ved signering av Plan S, er denne i mellomtiden blitt betydelig mindre.

Nivåinndelingen bidrar til et kvalitetsfokus i norsk forskning som fortsatt bør være der. Det er et hovedmål for Plan S å åpne verdens viktigste vitenskapelige tidsskrifter, og det pågår fortsatt forhandlinger med de resterende forlagene for å få til dette. Å ha oppmerksomhet mot nivå 2 støtter derfor opp om forhandlingene og er dermed i samsvar med Plan S.

2. Fortsette med dagens indikator uendret, i kombinasjon med en egen indikator som belønner åpen publisering, enten på begge nivåer eller bare på nivå 2

UHR tror ikke at videreføringen av dagens publiseringsindikator uendret, vil virke undergravende for Plan S og ambisjonen om at all offentlig finansiert forskning skal være åpent tilgjengelig innen 2024. UHR har imidlertid hatt forståelse for de som har argumentert for at «ingen endring» er en for svak respons for å komme dit vi ønsker, men ser ikke at argumentet står like sterkt i dag i lys av hva som er oppnådd i forhandlinger med flere av forlagene. En egen indikator for åpen publisering på siden av publiseringsindikatoren er en interessant løsning. En slik indikator vil i en overgangsfase kunne bidra til å dempe konflikten noen opplever mellom Plan S og publiseringsindikatoren. Det vil kunne være et insentiv til å prioritere publisering i åpne kanaler i en overgangsperiode.

UHR vil likevel gjøre oppmerksom på følgende: Det er i utgangspunktet store kvalitetsforskjeller mellom tidsskriftene på nivå 1. Nå skjer det også store endringer på nivå 1. Mer enn en fjerdedel av de norske tidsskriftsartiklene publiseres allerede i åpne tidsskrifter, de fleste mot betaling. En del nye store forlag som kun utgir åpne tidsskrifter og sørger for svært kort publiseringstid mot betaling, som MDPI og Frontiers, tar nå stadig større andeler av det norske forfattermarkedet. En egen indikator for åpen publisering vil kunne forsterke en slik utvikling som beskrevet over, og vi er usikker på om dette tjener norsk forskning.

Departementet presenterer to ulike varianter av en slik indikator, der 2 a innebærer at ekstra uttelling for åpen publisering gis på begge nivåer og der 2 b innebærer at ekstra uttelling utelukkende gis for åpen publisering på nivå 2.

UHR kan ikke støtte en indikator som belønner åpen publisering, da vi frykter dette kan dreie publiseringsmønsteret i en uønsket retning. En bedre løsning vil være å forfølge sporet for å få kvalitetstidsskriftene til å endre betalingsmodell. Indikatoren bør fremdeles brukes til å fremme kvalitet i forskningen og ikke dreies i andre retninger.

3. Beholde nivå 2, men midlertidig sette uttellingen lik nivå 1 i en overgangsperiode

Publiseringsindikatoren omfordeler en svært liten sum i budsjettet. UHR tror ikke det økonomiske insentivet er avgjørende. Denne modellen legger til grunn at det er bedre dekning av åpne kanaler på nivå 1 enn på nivå 2. Dette er isolert sett riktig, men vi tror ikke forskere velger nivå 2 med begrunnelse i at dette gir institusjonen mer penger, men at de ønsker å publisere sine beste arbeider i internasjonalt ledende kanaler. Dessuten ser vi nå bevegelse i riktig retning med de avtalene som er inngått. UHR tror derfor at det å beholde ulik uttelling bedre støtter opp om de pågående forhandlingene.

UHRs anbefaling

I lys av fremgang i forlagsforhandlingene, som påvirker andelen åpne kanaler på nivå 2, mener UHR at det ikke er heldig å endre indikatoren nå, men at utviklingen følges nøye i tiden fremover. UHR anbefaler derfor at departementet velger alternativ 1, der vi fortsetter med dagens indikator uendret.

Vennlig hilsen

Mari Sundli Tveit
styreleder

Alf Rasmussen
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR